

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Мартиняк Юлії Олегівни
«Взаємодетермінованість антропологічних
та часово-просторових вимірів політичного»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук
за спеціальністю 23.00.01 – теорія та історія політичної науки**

Розвиток політичної науки на сучасному етапі засвідчує радикальний потяг до переосмислення категорій, які були фундаментом традиційного політологічного дискурсу, крізь призму новітніх підходів як самої політичної науки, так і концептуальних просторів інших галузей знань. Подібна потреба в переосмисленні не в останню чергу пов'язана з домінуючою в наш час думкою про кризу класичних підходів до вивчення феноменів сучасної, або ж пост-сучасної, політики. Неможливість охопити все розмаїття виявів політичного за допомогою старого інструментарію та не збагаченого новими сенсами понятійно-категоріального апарату, зумовлює необхідність якісних змін у сфері концептуалізації базових понять політології. Одним із таких понять є, безперечно, поняття «політичне», предметним вивченням якого вітчизняна політологія донедавна настійливо нехтувала.

На сучасному етапі розвитку політичної науки концепт політичного є безперечним пріоритетом в контексті еволюції політичної теорії, яка тяжіє до всеохоплюючих моделей політичної реальності. Враховуючи той факт, що і саме політичне, і взаємозв'язок між вимірами його існування у вітчизняній політології ще недостатньо досліджені, виникає настійлива і цілком логічна потреба у їхньому комплексному вивченні та обґрунтуванні.

Відтак є всі підстави погодитись із запропонованим науковим підходом Ю.О. Мартиняк, яка, користуючись напрацюваннями розробників концепту політичного, спрямувала своє дослідження на вироблення нових критеріїв та підходів до трактування антропологічних та часово-просторових атрибутів

політичного в межах новітнього політологічного дискурсу. Крім цього, дослідження подібного гатунку здатні значно збагатити систему політичного знання, яка перебуває в стані постійного пошуку нових схем та парадигм, що дозволили б їй опрацювати та опанувати сучасні прояви політичних феноменів.

Необхідність вирішення актуальних проблем, покладених в основу дисертаційної роботи, логічно зумовило її мету, яка полягає в концептуалізації поняття політичного та з'ясуванні форм його виявів крізь призму зіставлення атрибутивних вимірів. Визначена мета дослідження деталізована авторкою у завданнях, серед яких найбільшої уваги заслуговують:

- систематизувати теоретико-методологічні підходи до концептуалізації політичного та розмежування політики і політичного, визначити риси та характеристики політичного;

- концептуалізувати атрибутивні виміри політичного – антропологічний, темпоральний, просторовий – у динаміці їхнього теоретичного осмислення та крізь призму зіставлення з вимірами політики;

- виявити кореляційність, взаємозалежність і взаємодетермінованість форм виявів політичного;

- довести актуальність поліваріантного підходу до аналізу політичних явищ та процесів, беручи до уваги відмінні типи кореляції вимірів політичного.

Об'єкт дослідження авторка визначила як політичне в якості базової категорії сучасної політичної теорії; *предметом дослідження авторка* обрала антропологічний, просторовий і часовий виміри політичного у взаємодетермінованості й взаємозалежності, їхній взаємозв'язок з вимірами політики, а також кореляція політики та політичного.

Безумовним досягненням авторки є чіткі та змістовні відповіді на поставлені у роботі завдання через застосування оригінального понятійно-категоріального апарату та наповнення вже відомих наукових категорій новим смисловим навантаженням у рамках авторського концепту. Дисертантка цілком адекватно використовує та поєднує різноманітні теоретико-методологічні підходи при дослідженні вимірів політичного. Достатня частина теоретичних

положень, а найважливіше, введений авторкою в науковий обіг понятійно-категоріальний апарат, є вартими наукової новизни.

Авторкою з'ясовано та проаналізовано теоретичні витoki сучасних знань про політичне (с. 26 – 38), а також окреслено коло проблем, які постають перед сучасними дослідниками політичного (с. 14-16, 21 – 25).

Дисертантка дослідила та чітко встановила, що міждисциплінарність, а саме – врахування лінгвістичного, історичного та антропологічного поворотів, є необхідною умовою для якісного вивчення політичного (с. 43 – 56).

Авторка достатньо аргументовано довела необхідність введення у вітчизняний політологічний дискурс дуального підходу до визначення предметного поля політичної науки, акцентуючи увагу на фундаментальному розрізненні політики і політичного (с. 72 – 81).

У дисертаційній роботі вперше у вітчизняній політичній науці чітко та обґрунтовано визначено риси (контингентність, межевість, спільність), характеристики та атрибутивні виміри політичного (просторовий, темпоральний, антропологічний) (с. 82 – 88).

Глибинний аналіз трьох вище вказаних вимірів політичного дозволив дисертантці виявити та дослідити відмінності між політикою та політичним. Так, вивчаючи антропологічний вимір, авторка зробила висновок про те, що політика пов'язана в першу чергу із політичним суб'єктом, а основне питання політичного зводиться до проблеми політичної суб'єктивації (с. 92 – 103). Саме в межах концепту політичної суб'єктивації авторка виділила групи, наділені потенціалом саморепрезентації: біженці, виключені, суб'єктивні фігури кризи та прекаріат (с. 104 – 106).

Заслуговує також на увагу оригінальне трактування авторкою просторового виміру політичного, який постає як віддзеркалення перманентних процесів політичної суб'єктивації, як межевість і множинність варіантів власної організації (с. 109-110).

Квінтесенцією дисертаційної роботи є дослідження основних типів кореляції вимірів політичного. Вперше у вітчизняній науці авторкою

виокремлено та проаналізовано три базові типи кореляції вимірів політичного: 1) «територія» – «циклічність» – «я – чужий» (с. 139 – 147); 2) «місце» – «лінійність» – «я – інший» (с. 148 – 157); 3) «потік» – «фрагментарність» – «я – не-я» (с. 158 – 166). Авторка абсолютно обґрунтовано довела, що для першого типу визначальним є просторовий вимір, для другого типу – часовий, а для третього типу кореляції характерним є домінування антропологічного виміру. При цьому дисертантка абсолютно закономірно акцентує увагу на тому, що в різних типах політичної культури дані типи кореляції вимірів політичного можуть співіснувати та конструювати різноманітні форми взаємозалежності (с. 167 – 173).

За темою дослідження авторкою одноосібно було підготовлено 4 публікації у фахових наукових виданнях з політичних наук, 1 – в іноземному виданні політологічної тематики, 1 – в українському науковому виданні, що має статус міжнародного. Апробація результатів дослідження відбувалася в процесі обговорення та виступів на міжнародних конференціях, зокрема: «Сучасні тенденції в історії, соціології, політології та філософії» (м. Львів, 25–26 вересня 2015 р.), «Суспільні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку» (м. Одеса, 22–23 січня 2016 р.), «Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників суспільних наук» (м. Київ, 5–6 лютого 2016 р.), «Пріоритетні напрямки розвитку суспільних наук у XXI столітті» (м. Херсон, 26–27 лютого 2016 р.), «Актуальні питання та проблеми розвитку сучасної цивілізації: історичні, соціологічні, політологічні аспекти» (м. Херсон, 15–16 квітня 2016 р.); а також на щорічних звітно-наукових конференціях філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Зміст дисертації Ю.О. Мартиняк повністю розкриває логіку та послідовність дослідження відповідно до визначених мети і завдань роботи. Джерельна база роботи є вагомою, якісно відібраною та опрацьованою належним чином. Усі нормативні вимоги до дисертаційної роботи витримано. Зазначені у дисертаційній роботі результати та висновки мають неабияке практичне значення для сфери соціальної та політичної філософії, історії

політичної думки, політичної культури тощо. Теоретичні напрацювання та розробки авторки можуть стати основою для підготовки наукових робіт, наукової і навчальної літератури, програм навчальних дисциплін тощо.

Дисертаційна робота Ю.О.Мартиняк загалом справляє позитивне враження, однак разом із тим варто вказати і на деякі зауваження та рекомендації щодо її змісту.

1. Мартиняк Ю.О. вдало обґрунтовує необхідність поділу підходів до дослідження політичного у відмінних культурно-мовних просторах. Проте, аналізуючи виміри політичного, такий підхід застосовано не було, що, на нашу думку, позитивно би вплинуло на концептуалізацію цих вимірів.
2. Авторка виокремлює наступні риси політичного: контингентність, межевість та спільне. При концептуалізації політичного спільне визначено як умову і як результат, на відміну від дихотомії «приватне - публічне». Таке визначення, на нашу думку, потребує детальнішого обґрунтування.
3. Дисертантка структуровано розкриває логіку дослідження антропологічного, просторового та темпорального вимірів політичного. При характеристиці кожного з вимірів застосовано порівняння концепції Ю. Габермаса та Ж. Бодрійяра. На нашу думку, у тексті дисертації бракує авторського обґрунтування, чому вибір впав саме на ці концепції.
4. У дисертаційній роботі розкрито нові для вітчизняної науки поняття політичної спатіалізації та політичної суб'єктивації, проте не приділено увагу поняттям деполітизації, реполітизації детериторизації, що полегшило би розуміння досліджуваних автором феноменів антропологічного та просторового вимірів політики.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що дисертаційна робота Мартиняк Ю.О. «Взаємодетермінованість антропологічних та часово-просторових вимірів політичного», подана на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук, цілком відповідає паспорту спеціальності 23.00.01 – теорія та історія політичної науки, є змістовним та оригінальним дослідженням, що логічно та аргументовано представляє інноваційний підхід авторки до розв’язання теоретичних проблем політичної науки. Висловлені зауваження не носять принципового характеру і не применшують значимості роботи дисертантки, а лише пропонують можливі шляхи подальшого розвитку та вдосконалення досліджуваних проблем.

Дисертаційна робота Мартиняк Юлії Олегівни «Взаємодетермінованість антропологічних та часово-просторових вимірів політичного» відповідає всім сучасним вимогам державного стандарту до кандидатських дисертацій, зокрема, п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 року, а її авторка, Ю.О. Мартиняк заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.01 – теорія та історія політичної науки.

*Кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології
та державного управління
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»*

Вереш І.М.

